

Eesti-Gruusia arengukoostöö maastrateegia 2016 – 2018

VÄLISMINISTEERIUM

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Sisukord

EESTI ARENGUKOOSTÖÖ GRUUSIAGA – ÜLEVAADE	3
EESTI ARENGUKOOSTÖÖ TUTVUSTUS	4
EESTI ÜLDISED ARENGUKOOSTÖÖ EESMÄRGID	4
GRUUSIAGA KOOSTÖÖ STRATEEGILISED EESMÄRGID	5
GRUUSIA ARENGUSTRATEEGIA	6
EESTI ARENGUKOOSTÖÖ STRATEEGIA (GRUUSIA)	8
DEMOKRAATLIKE RIIGISTRUKTUURIDE TUGEVDAMINE	8
HARIDUSE KVALITEEDI TÕSTMINE	9
ETTEVÕTLUSE AKTIIVSUSTASEME TÕSTMINE	10
SOOVITUSLIK EELARVE	10
LISAD	12
LISA1: EESTI JA GRUUSIA VAHELISTE SUHETE RAAMISTIK	12
LISA 2: RIIGI DIAGNOOS: GRUUSIA ÜLDINE ÜLEVAADE	13
LISA 3: EESTI VARASEM JA PRAEGUNE ARENGUKOOSTÖÖ ALANE TEGEVUS GRUUSIAS	16
LÜHENDITE SÕNASTIK	20

Gruusia on olnud Eesti kahepoolse arengukoostöö jaoks prioriteetse tähtsusega partner alates aastast 2006 ning ka "Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020" kohaselt on Gruusia Eesti kahepoolse abi prioriteetne riik. Perioodiks 2012–2015 töötati välja esimene Gruusia maastrateegia, milles olid kesksed valdkonnad demokraatlike riigistruktuuride tugevdamine, kutseharidus, kodanikuühiskonna võimestamine ja ettevõtluse toetamine. Need on eelisvaldkonnad ka uute kahepoolsete koostööprojektide rahastamisel.

Eesti-Gruusia arengukoostöö kesksed valdkonnad aastateks 2016–2018 tuginevad Gruusia arenguprioriteetidele, mis põhinevad sotsiaal-majanduslikul arengustrateegial "Gruusia 2020"¹ ning EL ja Gruusia assotsieerimislepingul ja assotsieerimiskaval. 2015. aastal vastu võetud Gruusia valitsuse programmis seatakse assotsieerimislepingust tulenevate kohustuste täitmine sisepoliitika prioriteediks.²

- **Demokraatlike riigistruktuuride ja -süsteemide tugevdamine**

- EL assotsieerimislepingu rakendamist ja reformikava elluviimist soodustavad tegevused ning riigiinstitutsioonide haldussuutlikkuse ja läbipaistvuse tugevdamine e-valitsemise ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) riigihalduses juurutamise abil;
- kodanikuühiskonna kaasamine valitsemisse ja reformiprotsesside kujundamisse, osalusdemokraatia ja heas valitsemises osalemise võimekuse parandamine; EL-alase teavituse edendamine.

- **Hariduse kvaliteedi parandamine**

- Kutseharidussüsteemi ajakohastamine tööturu vajadustele, õppekvaliteedi parandamine ja kutseõppe populariseerimine;
- üliõpilastele, õpetajatele, teadlastele jt antavad Eesti kutsehariduse stipendiumid, sealhulgas haridusasutuste koostöö;
- üldhariduskoolide õppekvaliteedi parandamine.

- **Ettevõtluse toetamine**

- Väikeettevõtluse arengu toetamine, sealhulgas idufirmade loomise toetamine;
- noorte ja maapiirkondade väikeettevõtluse toetamine, eelkõige nõustamine, kuidas parandada tootekvaliteeti nii, et see vastaks EL vabakaubanduslepingu standarditele.

¹ <http://www.mrdi.gov.ge/en/news/page/529c98440cf276b73b39d7f1>

² http://gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=41&info_id=50258

Horisontaalsed teemad, mille edendamist Eesti arengukoostöö Gruusias hõlmab, on järgmised: inimõigused, sooline võrdõiguslikkus, keskkonnasäästlikkus, IKT ning sisepögenikud. Horisontaalsed teemad võivad olla käsitletud ka eraldi koostöö eesmärgina.

Eesti ja Gruusia arengukoostöö soovituslik eelarvemaht ajavahemikul 2016–2018 on 2,85 miljonit eurot.

Eesti saatkonnas Gruusias töötab kohapealne arengukoostöö kontaktisik, see tagab Eesti arengukoostööpoliitika prioriteetide parima eesmärgipärase elluviimise.

EESTI ARENGUKOOSTÖÖ TUTVUSTUS

EESTI ÜLDISED ARENGUKOOSTÖÖ EESMÄRGID

Eesti arengukoostööle on andnud algse suuna ülemaailmsed arengukokkulepped ja -eesmärgid, nagu ÜRO kestliku arengu eesmärgid (*Sustainable Development Goals*) ning selle aluseks on tunnustatud abi tõhususe põhimõtted. Abi tõhusust käsitlevad Pariisi deklaratsioon, Accra tegevuskava ja Pusani kokkulepped, EL nõukogu tulemusliku abi tegevusraamistik ning EL arengupoliitika muutuste kava. Eesti arengukoostöö suundi ja eesmarke kujundavad ka meie enda ülemineku- ja reformikogemused ning liikmesus mitmes organisatsioonis, näiteks EL, ÜRO, WTO, OECD.

Maastrateegia on osa Välisministeeriumi alusdokumendist "Arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020", mis tugineb Vabariigi Valitsuse Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavadele 2006–2010 ja 2011–2015 ning hõlmab Eesti seniseid kogemusi doonorina. Arengukava järgi on Eesti arengukoostöö eesmärgid tegevusvaldkonniti järgmised:

- 1) tagada kvaliteetne haridus;
- 2) toetada tervishoiu arendamist;
- 3) aidata kaasa rahu ja stabiilsuse tagamisele;
- 4) toetada demokraatia ja õigusriigi arengut, juurutada head valitsemistava ning inimõigused;
- 5) toetada majandusarengut;
- 6) toetada keskkonnasäästlikku arengut ja saavutada rahvusvaheliselt seatud keskkonnaeesmärgid.

Läbivate teemadena pööratakse tähelepanu inimõiguste, soolise võrdõiguslikkuse ja keskkonnasäästlikkuse tagamisele ning ITK rakendamisele.

Eesti teeb kahepoolset arengukoostööd eelkõige riikidega, kellele Eestil on võimalik pakkuda lisaväärtust ning kes on valmis arendama demokraatlikku ja inimõigustest lähtuvat ühiskonda.

Prioriteetsed partnerriigid on idapartnerlusriigid Gruusia, Moldova, Ukraina ja Valgevene ning konfliktijärgne riik Afganistan. Eesti eesmärk on edendada partnerriikidega pikemaajalisemat ja suunatumat koostööd, mida toetab ka arengukoostöö maastrateegiate koostamine.

GRUUSIAGA TEHTAVA KOOSTÖÖ STRATEEGILISED EESMÄRGID

Gruusia on olnud üks Eesti arengukoostöö prioriteetsetest partnerriikidest alates aastast 2006 ning Eesti avalikul ja erasektoril, samuti kodanikuühendustel, on välja kujunenud pikaajalised koostöösuhted sealsete partneritega. Perioodil 2012–2015 eraldasid Eesti asutused Gruusia toetuseks 3,33 miljonit eurot: 3,32 miljonit eurot arengukoostöö tegevuste kaudu ning ligikaudu 0,01 miljonit eurot humanitaarabina.

"Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020" kohaselt jääb Gruusia edasi Eesti prioriteetseks koostööpartneriks. Eesti ja Gruusia arengukoostöö strateegilised eesmärgid on kooskõlas EL naabruspoliitika idapartnerluse raamistiku eesmärkidega austada, edendada ja kaitsta demokraatiat, õigusriiki, inimõigusi ja põhivabadusi ning luua vajalikud tingimused edasiseks majandusintegratsiooniks vabakaubanduslepingu alusel. Vabakaubanduslepingu rakendamiseks viiakse ellu reformid, mis ühtlustavad järk-järgult partnerite ja EL õigusakte ja tootestandardeid.³

Eesti ja Gruusia arengukoostöö strateegiliste eesmärkide kujunemist mõjutavad ka kahepoolsed lepingud ning muud sotsiaal-majanduslikud, haridus- ja kultuurisidemed inimeste, ettevõtete ja kodanikuühiskonna vahel.

Eesti ja Gruusia välisministrid kirjutasid 9. juunil 2010 Tbilisis alla Eesti-Gruusia poliitilise dialoogi ja koostöö tugevdamise hartale. Selles võeti eesmärk luua uus institutsiooniline mehhanism suhtlemiseks eri koostöövaldkondades, sealhulgas:

- haridus-, teadus- ja kultuurivaldkond ning inimestevahelised kontaktid;
- hea valitsemistava valdkondades, mis on seotud põllumajanduse, toiduohutuse ja regionaalarengu, kliima ja keskkonnakaitse, samuti tervishoiu, õigus- ja sisepoliitikaga;
- Gruusia eesmärgid Euroopa ja Euro-Atlandi suunal (dialoogi, konsultatsioonide ja koostöö tõhustamine), teadmiste ja kogemuste jagamine Gruusia valmistumisel ühinemisläbirääkimiste pidamiseks ELga;
- aktuaalse küsimusena Gruusia ja EL viisarežiimi lihtsustamise ja tagasivõtulepingute läbirääkimiste lõpuleviimine;
- majanduslik integratsioon ning Gruusia ja EL eelläbirääkimiste alustamine ulatusliku ja tervikliku vabakaubanduslepingu üle.

³ 2014. aastal Riias EL ja idapartnerlusriikide tippkohtumisel tehtud ühisdeklaratsioon: <file:///C:/Users/kterras/Downloads/Riga%20Declaration%20220515%20Final.pdf>

Strateegilised eesmärgid kajastavad Gruusia vajadusi ja arengustrateegiaid ning määravad kindlaks arengusuunad ja -valdkonnad, kus Eesti saab pakkuda lisaväärtust.

Tuginedes Eesti eelistele, on Eesti valitsuse strateegilised prioriteedid koostöö tegemisel Gruusiaga keskmise kestusega perioodi vältel järgmised.

- **Demokraatlike riigistruktuuride ja -süsteemide tugevdamine**

- EL assotsieerimislepingu rakendamist ja reformikava elluviimist soodustavad tegevused ning riigiinstitutsioonide haldusvõimekuse ja läbipaistvuse tugevdamine läbi e-valitsemise ja IKT-lahenduste riigihalduses juurutamise abil;
- kodanikuühiskonna kaasamine valitsemisse ja reformiprotsesside kujundamisse, osalusdemokraatia ja heas valitsemises osalemise võimekuse parandamine; EL-alase teavituse edendamine;

- **Hariduse kvaliteedi parandamine**

- Kutseharidussüsteemi ajakohastamine tööturu vajadustele, õppekvaliteedi parandamine ja kutseõppe populariseerimine;
- üliõpilastele, õpetajatele, teadlastele jt suunatud stipendiumid Eesti kutsehariduses, sealjuures haridusasutuste koostöö;
- üldhariduskoolide õppekvaliteedi parandamine.

- **Ettevõtluse toetamine**

- noorte ja maapiirkondade väikeettevõtluse toetamine, eelkõige läbi nõustamise, kuidas parandada tootekvaliteeti nii, et see vastaks EL vabakaubanduslepingu standarditele.

Kõiki valdkondi hõlmavad horisontaalsed teemad, mille edendamist Eesti ja Gruusia arengukoostöö samuti käsitleb, on inimõigused, sooline võrdsuslikkus, keskkonnasäästlikkus, IKT ja sisetööstus (IDP) ning EL-alane kommunikatsioon. Horisontaalsed teemad võivad olla käsitletud ka eraldi koostöö eesmärgina.

Eesti teeb Gruusias koostööd teiste rahvusvaheliste doonoritega, osaledes valdkondlikult doonorkoordinatsioonis koostöös Gruusia Riigikantselei doonorkoordinatsiooni bürooga, sealhulgas toetab Eesti EL ühisprogrammeerimist.

Välisministeerium toetab Eesti riigiasutuste aktiivset osalust EL mestimisprogrammides Gruusias.

GRUUSIA ARENGUSTRATEEGIA

Gruusia arengustrateegia prioriteetsed suunad põhinevad kahel olulisel ja laiapõhjalisel dokumendil: sotsiaal-majanduslikul arengustrateegial "Gruusia 2020"⁴ ning EL ja Gruusia assotsieerimislepingul ja

⁴ <http://www.mrdi.gov.ge/en/news/page/529c98440cf276b73b39d7f1>

assotsieerimiskaval. 2015. aastal vastu võetud Gruusia valitsuse programmis seatakse assotsieerimislepingust tulenevate kohustuste täitmine sise poliitika prioriteediks.⁵

17. juunil 2014 kinnitas Gruusia valitsus sotsiaal-majandusliku arengustrateegia "Gruusia 2020", milles esitatakse prioriteedid ja eesmärgid aastateks 2014–2020. Strateegia põhineb kolmel sambal: erasektori konkurentsivõime, inimkapitali arendamine ja ligipääs finantsvahenditele. Erasektori konkurentsivõimet nähakse peamise majandusarengu mootorina. Laiapõhjalise majanduskasvu saavutamise eeldusteks on makromajanduslik stabiilsus ja efektiivne avalik haldus. Majanduskeskkonna parandamine ja väliskapitalile atraktiivsete tingimuste loomine jääb valitsuse prioriteediks. Strateegia rõhuasetus on sotsiaalpoliitika meetmetel, et tagada laiapõhjaline kasv ja vaesemate sotsiaalsete rühmade kaitse. Gruusia võimalusi nähakse transiidisektori arendamises, energia-, logistika- ja põllumajandustaristu kvaliteedi parandamises.

Strateegia kohaselt on prioriteetsed valdkonnad:

- äri- ja investeerimiskliima parandamine
- innovatsioon ja tehnoloogia areng
- ekspordikasvu toetamine
- taristu arendamine transiidisektori potentsiaali ära kasutamiseks
- tööjõuturu nõudlusele vastava tööjõu arendamine
- sotsiaallabisüsteemi parandamine
- kättesaadava ja kvaliteetse arstiabi tagamine
- investeerimisressursside mobiliseerimine
- finantsvahenduse arendamine

Lisaks eeltoodule võttis Gruusia parlament 30. aprillil 2014 vastu "Inimõiguste strateegia 2014–2020", mis näeb ette edendada inimõiguste kaitset ning reguleerib valitsusasutuste koostööd selles vallas. Juulis 2014 kinnitati kaheaastane inimõiguste strateegia rakendamise tegevuskava.⁶

Kutsehariduse kvaliteedi ja populaarsuse parandamine on Gruusia valitsuse üks prioriteetidest "Kutsehariduse ja väljaõppe arengustrateegia 2013–2020"⁷ kohaselt.

2014. aasta juunis sõlmitud EL-Gruusia assotsieerimisleping, mis sisaldab ka vabakaubanduse osa, viis EL-Gruusia suhted kvalitatiivselt uuele tasemele, nähes ette ulatusliku poliitilise ja majandusliku integratsiooni ELga. Assotsieerimislepinguga seatud eesmärkide koordineeritud saavutamiseks leppisid EL ja Gruusia kokku assotsieerimiskava 2014–2016, mis määrab kindlaks nimetatud perioodi

⁵ http://gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=41&info_id=50258

⁶ http://gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=429

⁷ <http://www.mes.gov.ge/content.php?id=4336&lang=eng>

prioriteetsed valdkonnad. Gruusia valitsus on kinnitanud eraldi vabakaubanduslepingu tõhusa rakendamise tegevuskava 2014–2017(*DCFTA Action Plan*).

EESTI ARENGUKOOSTÖÖ STRATEEGIA (GRUUSIA)

Eesti ja Gruusia arengukoostöö strateegia aluseks on seni toimunud Eesti ja Gruusia koostöö, Gruusia huvi õppida Eesti kogemustest ning Gruusia arenguprioriteetid. Strateegia käsitleb koostöövaldkondi, mis määrati partnerluse käigus kindlaks kui Eesti kogemustest abi saamise seisukohalt esmatähtsad valdkonnad ning mis on kooskõlas riigi arenguprioriteetidega.

Eesti kahepoolseid arengukoostööprojekte võivad ellu viia erinevad Eestis tegutsevad osapooled, nagu riigiasutused, kohalikud omavalitsused või nende allasutused, mittetulundusühingud või sihtasutused ning teised juriidilised isikud koostöös Gruusia osapooltega⁸.

Gruusia arengueesmärkide toetamisel on Eesti kahepoolse arengukoostöö peamiseks vormiks võimekuse tõstmise projektid, kus antakse edasi tehnilisi eksperditeadmisi, mis põhinevad Eesti sotsiaal-, valitsus- ja haldusreformidest ning ELga ühinemisest saadud kogemustel. EL assotsieerimislepingu ja vabakaubanduslepinguga seotud reformikava nõustamisel ja läbiva tegevusena EL-teemalise teavituse toetamisel Gruusias on oluliseks partneriks Eesti Idapartnerluse Keskuse SA.

Projektid viiakse ellu eelkõige kohandatud tehnilise koostöö, nõustamise ja koolitamise abimeetmena. Gruusia partnerilt oodatakse projekti tulemuste ülevõtmist ja edasist rakendamist. Kui on õigustatud, võib suutlikkuse tugevdamise eesmärgil anda kahepoolse koostööabina piiratud määral ka tehnilisi seadmeid.

Võttes arvesse, et Eesti arengukoostöö rahastamisvõimalused on suhteliselt piiratud, püütakse mitmeaastase raamistiku abil keskenduda juba olemasolevatele koostöösuhetele, kus lisaväärtus on ilmnenud. Kuid Gruusiaga toimuva kahepoolse koostöö edasise tugevdamise meetmena võimaldab programm luua ka uusi koostöösuhteid, mis on tihedalt seotud meie Gruusia partnerite arengustrateegiatega ja vajadustega ning mille meie Gruusia partneritel kindlad arengueesmärgid. Üheks oluliseks koostöövormiks on kaasrahastada rahvusvaheliste agentuuride ja teiste rahvusvaheliste doonorite projektitegevusi ja toetada neid ekspertidega.

Et toetada suuremaid ja pikemaajalisi projekte, saavutada kestvaid arengutulemusi ning tagada meie Gruusia partnerite suurem vastutus ja osalus, tugineb Eesti arengukoostöö tegevuste planeerimisel ja hindamisel üha enam pikaajalistel valdkondlikel eesmärkidel.

DEMOKRAATLIKE RIIGISTRUKTUURIDE TUGEVDAMINE

⁸ Vabariigi Valitsuse 5. septembri 2014. a määruse "Arengu- ja humanitaarabi andmise tingimused ja kord" §7

- Meetmed: valitsusasutustele ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele teadmiste edasiandmine, nende koolitused ja nõustamine.
- Tulemused: projektid toetavad nii kodanikuühiskonna kui ka riigistruktuuride edasist arengut ja reformimist, haldussuutlikkuse kasvu, avaliku poliitika väljatöötamist läbipaistval, korrupsioonivabal ning kodanikuühiskonda kaasaval ja arvestaval moel, kasutades muuhulgas selleks erinevaid IKT-lahendusi. EL-alane teadlikkus ja teave on elanikkonna seas levinud ja arusaadav; juhtimissüsteemid ja -protseduurid on uuendatud; uued vahendid ja teenused, kommunikatsiooni- ja infomaterjalid; välja on töötatud ametnike koolitusprogrammid.
- Mõju: tulemuseks on tõhusamad ja kergemini ligipääsetavad avalikud teenused, õigusnormide järgimine ning õigusriigi väljakujunemine.

Eestil on väärtuslikud ELga integreerumise ja ühenduse õigustiku rakendamise kogemused, mille jagamine on keskseid koostöösuundi nii keskvalitsuse, kohaliku omavalitsuse kui ka kodanikuühiskonna organisatsiooni tasandil. Eesmärk on kujundada läbipaistev poliitika, mis toetab demokraatiat ja inimõigusi ning sotsiaalset kaasatust. Koostöö Gruusia kodanikuühendustega toetab nende toimimis- ja eestkostevõimet ning omavahelist koostööd (võrgustikud). Aktiivse kodanikuühiskonna tugevdamine on Gruusia inimõiguste strateegia 2014–2020 oluline osa.

HARIDUSE KVALITEEDI PARANDAMINE

- Meetmed: teadmiste ja kogemuste vahetamine tehnilise ja kutsehariduse ning väljaõppe⁹ projektide kaudu; kutseõppeasutuste ja erasektori koostöö või kontakti toetamine; teadmiste ja kogemuste vahetamine Eesti kutseõppeasutustega; üldhariduskoolide õppekavade reformimise nõustamine koostöös haridusministeeriumiga.
- Tulemused: projektid toetavad töötajate kvalifikatsiooni edasist täiendamist, õppekavade ja õppematerjalide kvaliteedi parandamist ning Gruusia tehnilise ja kutsehariduse töötajate suutlikkuse kasvu oma ülesandeid tõhusalt täita; kutsehariduse kooskõla tööturu vajadustega ja töökohtade leidmisega suurendab kutsehariduse populaarsust; stipendiumid annavad osalejatele (üliõpilased, õpetajad, teadlased jt) võimaluse omandada teadmisi ja oskusi rahvusvahelises õpikeskkonnas. Üldhariduskoolide õppeprogrammid on uuendatud.
- Mõju: tulemuseks on oskuste ja teadmiste baasi tugevnemine Gruusias, mis parandab hariduse kvaliteeti, tööhõivet ja annab paremad palgaväljavaated.

Tehnilise ja kutsehariduse pakkumist Gruusias suurendatakse Eesti selle sektori reformimise ja kaasajastamisega seotud kogemuste jagamise abil. Tuginedes varasematele ja käimasolevatele koostööprojektidele, toetab Eesti tehnilise ja kutsehariduse koole eelkõige järgmistes aspektides: juhtimise ja hariduse kvaliteedi tagamise süsteemi täiustamine; tööstandardite ja personali kvalifikatsiooni tõstmine; õppekavade arendamine prioriteetsetes majandussektorites ja sellega

⁹ Tehniline ja kutseharidus ning väljaõpe [*inglise keeles (TVET) Technical Vocational Education and Training*]

kaasnev õpetajate täiendkoolitus, tööandjate ja teiste ühiskondlike partnerite kaasamise edendamine ning tehnilise ja kutsehariduse võimaluste tutvustamine avalikkusele. Gruusia partneritega peetud kõneluste põhjal on toetamiseks välja valitud järgmised prioriteetsed sektorid: IT ja telekommunikatsioon; turism ja teenindus; põllumajandus ja maaturism; ehitus; mereerialad; tekstiilitööstus; puidutööstus; metallitööstus. Tehniline ja kutseharidus on Gruusia valitsuse programmi ja arengustrateegia "Gruusia 2020" osa ning valdkonnaspetsiifiliselt on sektori eesmärgid seatud "Kutsehariduse ja väljaõppe arengustrateegias 2013–2020".

Oluliseks hariduskoostöö osaks on stipendiumide jagamine Eesti kõrgkoolides õppimiseks.

ETTEVÕTLUSE AKTIIVSUSTASEME TÕSTMINE

- Meetmed: teadmiste ja kogemuste vahetamine maapiirkondade, kohalike või regionaalsete arendusprojektide kaudu. EL vabakaubanduslepingust tulenevate tootestandardite rakendamise nõustamine; koostöö ülikoolidega noorte ettevõtlusesse suunamise julgustamiseks ja idufirmade loomiseks.
- Tulemused: projektid toetavad Gruusia ettevõtjate suutlikkuse edasist arengut, et pakkuda asjakohaseid ja kvaliteetseid koolitusi ettevõtjatele (nt alustavad ettevõtteid, VKEd, farmerid, maapiirkondades muu ettevõtlusega tegelejad), ning tõhusa turuarenduse ja äri/kaubanduse edendamise mehhanismide väljatöötamist.
- Mõju: tulemuseks on soodsamad tingimused jätkusuutlikuks majanduskasvuks, tootlikkuse kasvu ja palgavõimaluste paranemiseks.

Ettevõtluse aktiivsustaseme tõstmine on olulisel kohal nii Gruusia valitsuse programmis, arengustrateegias "Gruusia 2020" kui ka EL-Gruusia assotsieerimislepingus, mille elluviimine on Gruusia valitsuse prioriteet. Gruusia valitsus on kinnitanud eraldi tegevuskava vabakaubanduslepingu efektiivsaks rakendamiseks aastatel 2014–2017 (*DCFTA Action Plan*). Eesti-Gruusia arengukoostöö keskmise tähtsajaga prioriteetid edendavad järgmisi aspekte.

Eesti toetab Gruusia ettevõtjate koolitamist, eelkõige noorte ettevõtlusele julgustamist ja motiveerimist, infotehnoloogiliste lahenduste kasutamist ja iduettevõtete loomist. Oluline valdkond on EL vabakaubanduslepingust tulenevate standardite rakendamine ja oskusteabe vahendamine just maapiirkonna ettevõtluse valdkonnas, kus Eestil on teadmised ja kogemused olemas (näiteks piimandus) ja mis suurendab Gruusia toodangu konkurentsivõimet EL turul.

SOOVITUSLIK EELARVE

Arengukava näeb ette arengukoostöö tegevuste rahastamist Välisministeeriumi vastavast eelarvest, kuid neid võivad rahastada ka teised riigieelarvelised asutused.

Tuginedes varasema Gruusiaga toimunud arengukoostöö mahule ja Vabariigi Valitsuse otsusele hoida riigieelarves arengukoostöö vahendid 2015. aasta tasemel kuni 2019. aastani, on perioodil 2016–2018 Eesti ja Gruusia arengukoostöö soovituslik maht Välisministeeriumi eelarves 2,85 miljonit eurot. Soovitusliku eelarve tagab Välisministeerium üldiselt arengukoostöö ja humanitaarabi eelarverealt ning Välisministeeriumile jääb õigus olla paindlik selle prioriteetidevahelises jaotuses. "Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020" kohaselt on Gruusiaga tehtava koostöö rahaline sihttase 8% kogu Eesti ametlikust arenguabist¹⁰. Soovituslik eelarve vaadatakse üle igal aastal pärast riigieelarve kinnitamist riigikogus.

Tabel 2: Eesti arengukoostöö (Gruusia) 2016–2018 – soovituslik eelarve (€)

Arenguprioriteet	2016	2017	2018	Kokku	%
Valitsemine/demokraatia	332 500	332 500	332 500	997 500	35
Haridus	285 000	285 000	285 000	855000	30
Ettevõtlus	237 500	237 500	237 000	712500	25
Mikroeraldised	95 000	95 000	95 000	285 000	10
KOKKU (€)	950 000	950 000	950 000	2 850 000	100

Välisministeerium vastutab Eesti arengukoostöö tegevuste strateegilise planeerimise, elluviimise, jälgimise ja koordineerimise eest. Arengukoostöö tegevusi viivad ellu teised ministeeriumid ja nende asutused, muud põhiseaduslikud asutused, kohalikud omavalitsused, mittetulundus- ja äriühingud.

Edusammude jälgimist ja aruandlust, auditeerimist ja kontrolli tehakse õigusaktide¹¹ ning Välisministeeriumi täiendavatele juhtnõõride kohaselt. Välisminister esitab igal aastal Vabariigi Valitsusele teadmiseks ülevaate eelmise kalendriaasta arengukoostöö tegevustest.

¹⁰ Arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016-2020 http://vm.ee/sites/default/files/content-editors/development-cooperation/2016_2020_arengukava_tekst.pdf

¹¹ Vabariigi Valitsuse 21. jaanuari 2010. a määrus nr 8 "Arengu- ja humanitaarabi andmise tingimused ja kord"

LISAD

LISA1: EESTI JA GRUUSIA SUHETE RAAMISTIK

Eesti Vabariigi ja Gruusia diplomaatilised suhted taastati 1992. aasta juunis. Sellest ajast alates on suhted pidevalt edasi arenenud, sõlmitud on mitu valitsustevahelist kahepoolset koostöölepingut ja vastastikuse mõistmise memorandumit. Detsembris 2006 avati Eesti Vabariigi suursaatkond Tbilisis ning aprillis 2007 avas Gruusia oma suursaatkonna Tallinnas.

Peamised Eesti Vabariigi ja Gruusia kahepoolsed lepingud:

Eesti Vabariigi ja Gruusia vahelist investeerimislepingut muutev protokoll, 02.11.2015

Eesti Vabariigi valitsuse ja Gruusia valitsuse turismikoostöö kokkulepe, 09.09.2013

Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumi ja Gruusia Kultuuriministeeriumi kultuurikoostööprogramm aastateks 2013–2016, 26.07.2013

Eesti Vabariigi siseministeeriumi ja Gruusia siseministeeriumi vaheline koostöökokkulepe, 13.09.2010

Eesti-Gruusia harta kahe riigi vahelise poliitilise dialoogi ja koostöö tugevdamiseks, 10.06.2009

Eesti Vabariigi ja Gruusia vaheline investeringute soodustamise ja kaitse leping, 24.11.2009

LISA 2: GRUUSIA ÜLDINE ÜLEVAADE

Gruusia on madala keskmise sissetulekuga, areneva majandusega riik, mille rahvaarv (2014) on ligikaudu 3,7 miljonit ja rahvamajanduse kogutulu (RKT) 3680 USA dollarit inimese kohta (2014). UNDP 2014. aasta inimarengu aruandes paigutati Gruusia üldise arengu poolest 81. kohale (187 riigi hulgas).

Alates 2003. aastast on Gruusias läbi viidud põhjalikke poliitilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja avaliku halduse reforme, et toetada demokraatliku riigi taastamist. Nendega on kaasnenud muljet avaldavad edusammud riigi rolli reformimisel, majanduse ümberkorraldamisel, bürokraatlike takistuste kõrvaldamisel, ettevõtluskeskkonna tugevdamisel ja administratiivse korrupsiooni vähendamisel.

Edukalt korraldatud parlamendivalimised 2012. aastal ja presidendivalimised 2013. aastal on väga positiivselt mõjutanud demokraatlike institutsioonide arengut ja taganud poliitilise stabiilsuse riigi arenguks.

2014. aastal allakirjutatud assotsieerimisleping ELga koos rahvusvahelise abiga nii tehnilise kui finantstoetuste kujul on andnud olulise tõuke reforme Gruusias jätkata. Gruusia elanikkonna toetus ja valitsuse pühendumus Euro-Atlandi integratsioonile püsivad väga suured.

Liberaalne majandusmudel ja väga head näitajad rahvusvahelistes majandusvabaduse ja ärikeskkonna uuringutes on taganud investorite huvi Gruusia vastu. Majanduskasv on viimaste aastate lõikes olnud mõõdukas, keskmiselt umbes 5%. Pärssivaks teguriks on jäänud regiooniga seotud poliitilised riskid. 2008. aasta Gruusia ja Venemaa sõja tulemusel okupeeritud Abhaasia ja Tshinvali rajooni lahendamata küsimus, põgenike võimatus koju naasta ja hõõgav Mägi-Karabahhi konflikt takistavad piirkonna kogu arengupotentsiaali ärakasutamist. Vaatamata sellele, et Venemaa lõpetas kaubandusboikoti 2014. aasta jaanuaris, võtab usaldusväärsete majandussuhete taastamine aega.

Laiapõhjalise sotsiaal-majandusliku arengu saavutamise on Gruusia valitsus seadnud selgeks eesmärgiks arengustrateegias "Gruusia 2020". Geostati andmetel elas 2014. aastal allpool vaesuspiiri 11,6% elanikkonnast. Ametlik tööpuuduse määr oli 12,6%, kuid sotsioloogiliste uuringute järgi peab umbes 60% elanikkonnast end töötuks.

Töötus on suuremaks probleemiks maapiirkondade elanikele. Kuigi 50% tööjõust on hõivatud põllumajanduses, on sektori panus SKPsse 8%. Põllumajandussektoris domineerivad väikesed killustunud peretalud. Moodsaid tehnoloogiaid ei rakendata ja produktiivsus on väike. Põllumajanduses hõivatutest toodab 30% vaid oma tarbeks. Kuigi põllumajanduse areng on Gruusia valitsuse prioriteet, on lühiajalises perspektiivis põhjalike muutuste toimumine võimatu ning põllumajanduses domineerib tugev sotsiaalpoliitika faktor. EL vabakaubanduslepingu (DCFTA)

rakendamise ja rahvusvaheliste doonorite toel arendatakse ühistulist tegevust, tootmist ning kehtestatakse riikliku kvaliteedikontrolli ja standardite süsteemi, mis võimaldaks põllumajandustoodangut eksportida EL turule.

Gruusia jätkab haridussüsteemi reformimist, et tagada laiaulatuslik ligipääs kvaliteetsele haridusele. Valitsus on parandanud maapiirkondade laste võimalusi saada haridust, tasuta jagatavad õppevahendid on oluline meede kogu riigi ulatuses. Tõsiseks väljakutseks on haridustaristu optimeerimine ning õpetajate välja- ja täiendõppe korraldamine. Käimas on õppekavade uuendamine. Valukohaks on vaesemate perede ja sotsiaalselt kaitsetute laste piiratud juurdepääs haridusele. Töö- ja kutsehariduse kvaliteedi parandamisele pöörab Gruusia valitsus järjest rohkem tähelepanu. Riigieelarvest on eraldatud selleks rohkem vahendeid, riiklik kutsehariduse nõukogu alustas tööd 2015. aastal, kehtestatud on Euroopa standarditele vastav riiklik kutsehariduse kvalifikatsioonisüsteem, välja on töötatud üle 120 õppemooduli jm. Suurteks probleemideks on materiaal-tehniline baas ja õpetajate kutsealane ettevalmistus (väga olulised on vahetusprogrammid õpetajate koolitamiseks). Vaja on tugevdada ettevõtluse osa kutsehariduses ning luua innovaatilisust soodustav keskkond. Kutsehariduse vastavus tööjõuturu vajadustele ning tööandjate osalemine kutseõppeasutuste töös on ülioluline eesmärk.

Gruusia peab kiirendama oma samme demokraatia tugevdamistel, eelkõige võimaldades poliitilist ja meediakanalite paljusust. Teiste tähelepanu vajavate aspektide hulka kuuluvad ühinemisvabadus, tööõigused, tööhõive ja sotsiaalpoliitika, vaesuse vähendamine ning rahvus-, usu- ja seksuaalvähemuste õigused ja integratsioon.

Lisaks sellele on piiratud võimalused pidada kodanikuühiskonnaga dialoogi ning kaasata kodanikke otsuste langetamisele. Kodanikuühiskonna organisatsioonid (CSO-d) on tihti puuduliku pädevusega ning vabatahtlik tegevus ja osalus on vähene. Piiratud on ka naiste osalus otsuste tegemisel: 2008. aasta valimiste järel langes parlamendi naisliikmete osakaal 6%ni.

Naised on endiselt halvemas olukorras ka tööturul osalemise ja palga suhtes: 2014. aastal kuulus tööealise elanikkonna hulka üksnes 57% naistest (77% meestest), kellest 51% töötavad ja 6% on töötud, 2014. aastal aga oli ametlikult töötavate naiste keskmine kuupalk meeste palgast 37% väiksem.

2010. aasta märtsis võttis Gruusia parlament vastu soolise võrdõiguslikkuse seaduse, mille kohaselt tuleb tõhustada naiste osalust poliitikas ning valitsusepoolset sooliselt võrdsetel alustel põhinevat planeerimist ja eelarvestamist. Viimase viie aasta jooksul on näitajad küll veidi paranenud, kuid soolise võrdõiguslikkuse tähtsust ei mõisteta veel piisavalt. Naistevastane vägivald on Gruusias laialt levinud probleem ning selle paremaks teadvustamiseks on Gruusia president kuulutanud aasta 2015 naiste aastaks.

Omaavalitsuste tegevuse tõhustamisel on olulisteks teemadeks kohalike omaavalitsuste reformide elluviimine, regionaalse või kohaliku omaavalitsuse asutuste tegevuse soodustamine, eriti rahastamine

detsentraliseerimise abil, ning nende volituste tõhus rakendamine. Lisaks sellele on tõhusa omavalitsuse korraldamiseks oluline e-valitsussüsteemide kasutuselevõtt, kuna see tagab eri suhtlusvormide kasutamise valitsuse ja ühiskonna vahel. Praegu on Gruusias IKT üldtase madal ja e-valitsuse ressursid piiratud, iseäranis regionaal- ja munitsipaaltasandil.

LISA 3: EESTI VARASEM JA PRAEGUNE ARENGUKOOSTÖÖ TEGEVUS GRUUSIAS

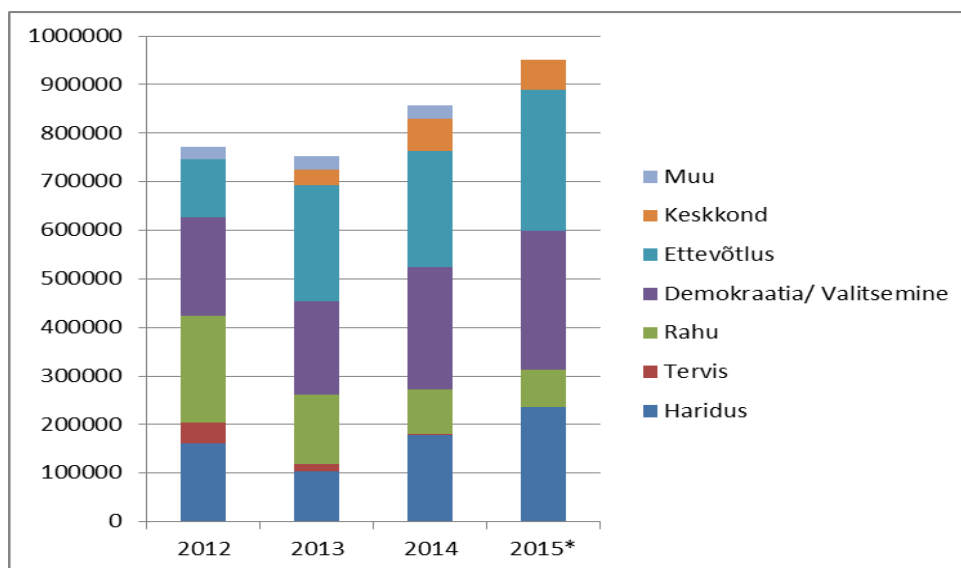
Gruusia on olnud Eesti arengukoostöös prioriteetse tähtsusega partnerriik alates aastast 2006. „Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2006–2010“ jooksul eraldas Eesti koostööks Gruusiaga 2,83 miljonit eurot; arengukava 2011–2015 perioodil eraldas Eesti 3,76 miljonit eurot (v.a humanitaarabi). Viimase arengukava perioodi jääb esimene Eesti kahepoolse arengukoostöö maastrateegia Gruusiale 2012–2015 ning sellel ajavahemikul eraldas Eesti Gruusiaga tehtavaks koostööks 3,33 miljonit eurot (v.a humanitaarabi). Maastrateegias on ette nähtud koostöö eelisvaldkonnad, mis vaadati üle ka käesoleva maastrateegia tegevuste kindlaks määramisel.

Gruusia maastrateegias 2012–2015 jagunesid tegevused valdkonniti järgmiselt: valitsemine ja demokraatia areng ning kodanikuühiskonna võimestamine (28,0% arengukoostöö eelarvest); haridus, sh kutseharidus (20,4%); ettevõtluse toetamine (26,6%). Eraldi rahu (15,9%), tervis, keskkond ja muu (kokku 9,0%).

Toetuse osakaal Gruusiale eraldatud arengukoostöö vahenditest maastrateegia perioodil 2012–2015* (kõik ministeeriumid, humanitaarabi välja arvatud).

	Haridus	Tervis	Rahu	Demokraatia	Ettevõtlus	Keskkond	Muu	Kokku
2012	160593	44395	217892	204114	119217	0	26270	772481
2013	104066	13500	144897	192211	239178	30000	27851	751703
2014	178309	1500	91984	251917	239167	67453	26960	857290
2015*	236237	0	76586	285770	290635	62581	0	951809*
Kokku	679205	59395	531359	934012	888197	160034	81081	3333283

* Välisministeeriumi toetus 2015 aasta jooksul (v.a humanitaarabi) 02.12.2015 seisuga.

Eesti Gruusiale osutatava abi raames saab 2012-2015 maastrateegia perioodil esile tõsta järgmisi suuremaid projekte:

Gruusia Siseministeeriumi küberkuritegude vastu võitlemise üksuse võimekuse tõstmine; Politsei- ja Piirivalveamet

Eesti sotsiaalse ettevõtluse kogemuse jagamine kodanikeühendustele ja ettevõtlusega alustamise toetamine Gruusias; Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

Toiduohutusreeglite rakendamine Georgia ettevõtetes; Põllumajandusministeerium

Gruusia Ida-Partnerluse platvormi organisatsioonide eestkostesuuatlikkuse edendamine; Poliitikauuringute Keskus PRAXIS

Georgia armeenia vähemuse Georgia ühiskonda integreerumisele kaasaaitamine; Jaan Tõnissoni Instituut

Peresuhetes nõrgema osapoole õiguste tõhusam kaitse Gruusia kohtutes; Forum Academicum Inter Nationes Roela MTÜ

Aluse loomine lähisuhtevägivalla probleemidega tegelemiseks Gruusias; Sisekaitseakadeemia (SKA)

Ukraina Krimmi ja Gruusia Batumi turismisihtkoha konkurentsivõime tõstmine läbi kohaliku turismiettevõtluse arengu; Tartu Ülikooli Pärnu kolledž

Tingimisi vabastatud probleemsete noorte ühiskonda taasintegreerumisele kaasa aitamine; Go Group Media

Supporting Access to Quality Reproductive Health (RH) Services for Conflict Affected Population; Healthy Generation

Heade kodanike kool, 2. osa; Eesti NATO Ühing MTÜ

Women's Rights: Art in Action; Women's Fund in Georgia

Tbilisi Ülikooli Ettevõtlusakadeemia; BDA Consulting OÜ

Jätkusuutliku ettevõtluse loomine Gruusias ja Eesti sotsiaalse ettevõtluse kogemuse jagamine; Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

Georgia armeenia ja aseri vähemuste Georgia ühiskonda integreerumisele kaasaaitamine; Jaan Tõnissoni Instituut

Eesti parim praktika Gruusia kutsehariduse konkurentsivõime toetuseks; Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove

Kvaliteetharidus sotsiaalses riskis olevatele lastele. Individualiseerimine ja õpituigi; SOS Kinderdorf International Koordinatsioonikeskus MTÜ

Aktiivõppe meetod: Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Simulatsioon MICC korraldajate ja koolitajate koolitamine; SA Unitas

Support to Psycho-Rehabilitation Center; Women's Association of Gali Region

Toiduohutuse ja kvaliteedinõuete rakendamine Georgia väikestes juustutööstustes; Snille OÜ

Kodanikuühenduste arendamine ja soolise võrdõiguslikkuse edendamine Samtskhe-Javakheti piirkonnas; Kodanikukoolitus MTÜ

Gruusia kolledž AISI õpetajate stažeerimine ja õpilaste praktika Eestis; Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool

Veiste tõuaretusalaste abinõude rakendamine Georgia piimakarjakasvatuse ettevõtetes; Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu

Our European Choice; NGO Voice from Georgia

Üle-riigiline noorte ettevõtluskonkurss Gruusias; BDA Consulting OÜ

Javakheti regiooni keskkonnaühenduste tegevusvõimekuse kasv ning nende keskkonnategevuste arendamine; MTÜ Peipsi Koostöö Keskus

Helkurite vajalikkuse propageerimine Gruusia koolides ja lasteaedades Eesti näitel; MTÜ Trafficprof

Eesti ja Gruusia parima kogemuse jagamine õpitulemuste välishindamisel; SA Innove

E-teenuste tulemuslikkuse sõltumatu hindamine Gruusias; Poliitikauuringute Keskus PRAXIS

JA Gruusia liitmine Euroopa ettevõtlushariduse perega; Junior Achievement Eesti SA

Tartu ja Tbilisi ülikooli koostöö arendamine kui panus EL idapartnerluse tegevuskava elluviimisse; Tartu Ülikooli Euroopa Kolledž

Samtskhe-Javakheti piirkonna naiste- ja laste õiguste nõustamiskeskuse loomine; Kodanikukoolitus MTÜ

Eurointegratsiooniprotsessi toetamine Gruusia vähemusrahvuste piirkondades Kvemo-Kartlis ja Samtskhe-Javakhetis ning Adžaaria autonoomses vabariigis; Jaan Tõnissoni Instituut

Kaasava poliitikakujundamine Gruusia riigiametnikele; Poliitikauuringute Keskus PRAXIS

EL suunalise (AA/DCFTA) kommunikatsiooni kvaliteedi tõstmine Gruusia ja Moldova suunal; Eesti Diplomaatide Kooli SA

Tbilisi (Gruusia) ja Minski (Valgevene) turismipiirkonna jätkusuutlikkuse tagamine läbi innovatiivsete ja kvaliteetsete sündmusturismitoodete; Tartu Ülikooli Pärnu kolledž

Üleriigilise kaitsealade võrgustiku haldamine ja praktiline looduskaitsetöö; Keskkonnaamet

Idapartnerluse- ja Kesk-Aasia riikide noorte osalemise toetamine EL simulatsioonis; Euroopa Maja MTÜ

Stress Management Training of employees og 112; Anti-Violence Network of Georgia

Samtskhe-Javakheti piirkonna põllumajandustootjate võimekuse suurendamine ning tootjaühistute väljaarendamine; Regional and Local Government Development Institute

ÜRO Lastefondi (UNICEF) toetamine Gruusia üldhariduskoolide õppekavade ja õpetajakoolituse arendamisel; Sihtasutus Innove ja ÜRO Lastefond (UNICEF)

Noorte ettevõtlus- ja investeerimisvõimalused Gruusias; Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

Enhancing State Language Knowledge and Raising Awareness on NATO and EU of Ethnic Armenian Minorities in Javakheti; GFSIS (The Georgian Foundation for Strategic and International Studies)

Eesti parim praktika Gruusia kutsehariduse konkurentsivõime toetuseks II; SA Innove

HACCP-meetodil põhineva toiduohutuse enesekontrolli süsteemi põhimõtete tutvustamine Gruusia väikestes juustutööstustes; Snille OÜ

Start-up firmade kogukonna edendamine Gruusias ja Kõrgõzstanis; Garage48 SA

Gruusia avalike teenuste kvaliteedi ja kasutajakesksuse tõstmine; Poliitikauuringute Keskus PRAXIS

Implementation of school readiness program in Marneuli for 5-6 years azerbaijani children; Society of Democratic Women of Marneuli

LÜHENDITE SÕNASTIK

CSO-d	Kodanikuühiskonna organisatsioonid
EK	Euroopa Komisjon
ENP	Euroopa naabruspoliitika
EL	Euroopa Liit
SKT	Sisemajanduse kogutoodang
RKT	Rahvamajanduse kogutulu
IKT	Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia
IDP	Sisepõgenikud
OECD	Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon
VKE-d	Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad
TVET	Tehniline ja kutseharidus ning väljaõpe
WTO	Maailma Kaubandusorganisatsioon
ÜRO	Ühinenud Rahvaste Organisatsioon
UNDP	ÜRO arenguprogramm
USA	Ameerika Ühendriigid